

گل میخک

گیاهی است که به فارسی «میخک» و به فرانسوی Oeillet و Dianthe و به انگلیسی Pink گفته می‌شود. از خانواده Caryophyllaceae و دارای گونه‌های مختلفی است. نام علمی چند گونه که معمولاً در طب سنتی به عنوان دارو مطرح است، عبارت‌اند از:

میخک چینی *Dianthus chinensis* L. یا *Dianthus sinensis* Link. و *D. superbus* L. این میخکها به فرانسوی Oeillet de Chine و به انگلیسی China pink نامیده می‌شوند و هر دو گونه از نظر دارویی در موارد مشابه مصرف می‌شوند.

گونه‌هایی از میخک که بیشتر در گل‌کاریها پرورش داده می‌شوند و ضمناً کم و بیش از نظر دارویی نیز کاربرد دارند عبارت‌اند از:

1. *D. caryophyllus* L. که به فرانسوی Oeillet bouquets و O. des fleuristes و به انگلیسی Carnation و Clove pink گفته می‌شود. گل آن بویی شبیه بوی میخک (clove) که از ادویه‌ها می‌باشد، دارد به همین علت آن را chove pink نام‌اند. این میخک دارای گل پرپر است که در گل‌کاریها خیلی معمول می‌باشد.

2. *D. Plumarius*. که آن را به فرانسوی Oeillet mignardise و به انگلیسی Common garden pink می‌نامند.

معارف گیاهی، ج 4، ص: 207

3. *D. barbatus* L. که آن را به فرانسوی Oeillet de poete و به انگلیسی Sweet William گویند.

مشخصات

میخک گیاهی است دو ساله و چند ساله. شاخه‌های پایین گل خزانده و شاخه‌های بالای گیاه افراشته است. شاخه‌ها در محل اتصال برگها کمی متورم و گره‌دار است.

برگها سبز، دراز، باریک، تا حدودی خطی و متقابل هستند. گل‌های زیبای آن به رنگهای قرمز آتشی، سفید، بلوطی و بنفش تیره در انتهای شاخه گل‌دهنده ظاهر می‌شود. تکثیر میخک از طریق کاشت بذر یا خوابانیدن ساقه و در مورد گونه‌های چند ساله اغلب از طریق تقسیم بوته و کاشت قسمت از ریشه‌دار آن انجام می‌گیرد.

ترکیبات شیمیایی

از نظر ترکیبات شیمیایی، گیاه و گل آن دارای اسانس است که شامل اوژنول می‌باشد.

خواص - کاربرد

در مورد گونه‌های چینی که در بالا ذکر شد، تمام قسمت بالای خاک گیاه شامل ساقه، برگها، گلها، گل و غنچه‌های خشک هم مصارف دارویی دارند. در کره از تمام اندام هوایی گیاه برای رفع اکزما و سرطان پوست استفاده می‌شود [چونگ]. مصرف داخلی گل و تمام گیاه مدتر است و سقط جنین می‌کند [ایشی دویا]. در مورد مدتر بودن آن تمام منابع اتفاق نظر دارند ولی در مورد خاصیت سقط جنین آن در تعدادی از منابع ذکر شده است. لوئی این گیاه را گیاه تصفیه‌کننده نام گذارده و معتقد است که برای تصفیه خون خیلی مؤثر است و جریان گردش خون را تسریع و تنظیم می‌کند و برای تنظیم عادت ماهیانه بسیار مؤثر است [چونگ یائوچی]. خونریزی‌های پس از وضع حمل را کنترل می‌کند و جوشانده آن را در مصرف داخلی برای معالجه خراش و زخم حاصل در اثر ماندن استخوان در حلق و خارج کردن آن نافع است [استوارت]. برای معالجه سوزاک نیز مفید است [هوپر، کروس و پتلو]. برای مشکلات تولد بچه و زایمان نافع است و زایمان را تسهیل می‌کند ولی خوردن آن برای زنان باردار ممنوع است و به هر حال مصرف داخلی گیاه باید با نظارت پزشک

معارف گیاهی، ج 4، ص: 208

در حد مجاز انجام گیرد. [فوکود، کاریونه و کیمورا]. له شده برگهای درشت آن را برای روشن کردن بینایی چشم به کار می‌برند [پتلو، هوپر و استوارت]. برای تنظیم عادت ماهیانه از جوشانده سرشاخه‌های گلدار و شکوفه دار *D. barbatus*. مخلوط با برنج تخمیر شده می‌خورند. این دارو بخصوص برای رفع خونریزی‌های مفرط نافع است [هوا]. برگهای گیاه میخک برای بواسیر، اسهال خونی، التیام زخمهای ناشی از بیماری‌های آمیزشی در زنان مفید است.

در اسپانیا و در امریکای شمالی از گلهای گونه *D. caryophyllus* به عنوان تونیک قلبی، معرق، آرامبخش اعصاب و ضد عفونی کننده مصرف می‌شود و به علاوه از آن به عنوان الکستریک¹ استفاده می‌شود، منظور از الکستریک دارویی است که بدن را در مقابل عفونت و مسمومیت حمایت می‌کند.²

¹ (1) Alexeteric.

² میر حیدر، حسین، معارف گیاهی، 8 جلد، دفتر نشر فرهنگ اسلامی - تهران، چاپ: هفتم، 1385 ه.ش.